

ТАҚРИЗИ МУҚАРРИЗИ РАСМӢ

ба диссертатсияи Сулаймонзода Нилуфар Сулаймон дар мавзуи «Методикаи ташаккули тафаккур ва салоҳиятмандии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ тавассути кор бо матнҳои таълимӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзоди илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3.5.9. Назария ва методикаи таълими забонҳои хориҷӣ (забони англисӣ). – Душанбе, 2026. – 193 с.

Дар илми педагогикаи муосир масъалаи ташаккули тафаккур ва салоҳиятмандии касбии омӯзгорони оянда, хусусан омӯзгорони забони англисӣ, яке аз самтҳои муҳим ва мубрами таҳқиқот ба шумор меравад. Дар шароити рушди низомии таҳсилоти миллий, болоравии талабот ба сифати тайёрии касбии мутахассисони соҳаи омӯзгорӣ ва густариши муносибати салоҳиятнокӣ дар таълим, масъалаи кор бо матнҳои таълимӣ ҳамчун воситаи ташаккули тафаккури касбӣ ва методии омӯзгорони оянда аҳаммияти махсус пайдо мекунад.

Аз ин лиҳоз, интихоби мавзуи диссертатсия аз ҷониби диссертант асоснок буда, ба яке аз масъалаҳои муҳим ва мубрами назария ва методикаи таълими забонҳои хориҷӣ бахшида шудааст. Таҳқиқоти мазкур метавонад дар тақмили раванди омодаسازی омӯзгорони ояндаи забони англисӣ, рушди тафаккури таҳлилий, методӣ ва касбии онҳо, инчунин истифодаи самараноки матнҳои таълимӣ дар раванди таълим саҳми назаррас гузорад.

Лозим ба зикр аст, ки дар таҳқиқоти педагогии муосир масъалаи ташаккули тафаккур ва салоҳиятмандии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ тавассути кор бо матнҳои таълимӣ ҳанӯз ба таври кофӣ ва ҳамаҷониба мавриди омӯзиш қарор нагирифтааст. Ин ҳолат диссертантро водор намудааст, ки масъалаи мазкурро аз нигоҳи назариявӣ, методӣ ва амалӣ баррасӣ намуда, роҳи усулҳои самараноки истифодаи матнҳои таълимиро дар ташаккули салоҳиятҳои касбии омӯзгорони оянда муайян намояд.

Метавон гуфт, ки интихоб ва таҳқиқи мавзуи «Методикаи ташаккули тафаккур ва салоҳиятмандии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ тавассути кор бо матнҳои таълимӣ» аз ҷониби Сулаймонзода Нилуфар Сулаймон огоҳона сурат гирифтааст, зеро масъалаи мазкур бо талаботи муосири таҳсилоти оӣ, омодаسازی кадрҳои педагогӣ ва рушди муносибати салоҳиятнокӣ дар таълими забонҳои хориҷӣ робитаи мустақим дорад.

Мутобиқати мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Диссертатсияи Сулаймонзода Нилуфар Сулаймон дар мавзуи «Методикаи ташаккули тафаккур ва салоҳиятмандии омӯзгорони

ояндаи забони англисӣ тавассути кор бо матнҳои таълимӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3.5.9. Назария ва методикаи таълими забонҳои хориҷӣ (забони англисӣ) пешниҳод шудааст, ба шиносномаи ихтисоси мазкур пурра мувофиқат менамояд. Мавзӯи таҳқиқ ба масъалаҳои назария ва методикаи таълими забонҳои хориҷӣ, ташаккули салоҳиятҳои касбӣ, тақмили омодагии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ ва истифодаи технологияву воситаҳои муосири таълим алоқаманд буда, доираи масъалаҳои пешбиниамудайи шиносномаи ихтисосро фаро мегирад.

Мубрамии мавзӯи таҳқиқ. Дар шароити татбиқи муносибати салоҳиятноки дар низоми таҳсилоти олии ва рушди босуръати технологияҳои таълим масъалаи ташаккули тафаккур ва салоҳиятмандии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ аҳаммияти махсуси илмӣ ва амалӣ пайдо кардааст. Дар ин самт истифодаи мақсадноки матнҳои таълимӣ ҳамчун воситаи ташаккули тафаккури таҳлиلى, эҷодӣ, интиқодӣ ва салоҳиятҳои касбии омӯзгорони оянда яке аз масъалаҳои муҳими педагогика ва методикаи таълими забонҳои хориҷӣ ба ҳисоб меравад. Бо вучуди ин, масъалаи асосноккунии назариявӣ ва таҳияи методикаи самараноки ташаккули тафаккур ва салоҳиятмандии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ тавассути кор бо матнҳои таълимӣ то имрӯз ба таври кофӣ мавриди таҳқиқ қарор нагирифтааст. Аз ин рӯ, пажӯҳиши мавзӯи мазкур саривақтӣ ва мубрам буда, метавонад дар тақмили мазмун ва технологияи омодакунии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ саҳми назаррас гузорад.

Дараҷаи навгонии натиҷаҳо дар диссертатсия ва нуктаҳои илмие, ки ба ҳимоя пешниҳод мешаванд. Муаллифи диссертатсия дар ҷараёни таҳқиқ осори олимони ватанию хориҷиро оид ба масъалаҳои назария ва методикаи таълими забонҳои хориҷӣ, муносибати салоҳиятноки, рушди тафаккур, технологияи кор бо матнҳои таълимӣ ва омодакунии омӯзгорони оянда мавриди омӯзиш ва таҳлили амиқ қарор додааст. Дар заминаи ин таҳлил концепсияи методи ташаккули тафаккур ва салоҳиятмандии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ таҳия гардида, модели амалии татбиқи он пешниҳод шудааст. Нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшуда навгонии назариявӣ ва амалии таҳқиқро инъикос намуда, роҳу воситаҳои муассири истифодаи матнҳои таълимиро дар ташаккули салоҳиятҳои касбии омӯзгорони оянда муайян менамоянд. Натиҷаҳои илмӣ бадастомада бо мақсад, вазифа ва фарзияи таҳқиқ ҳамоханг буда, аз саҳми мустиқили муаллиф дар ҳаллу ҷалби масъалаи таҳқиқшаванда шаҳодат медиҳанд.

Асоснокӣ ва эътимоднокии ҳулосаю тавсияҳои дар диссертатсия ифодаёфта. Ҳулосаҳо, тавсияҳои илмӣ ва пешниҳодҳои дар диссертатсия

ироашуда бар пояи таҳлили назариявӣ сарчашмаҳои илмӣ, истифодаи усулҳои муосири таҳқиқоти педагогӣ ва натиҷаҳои санҷиши таҷрибавӣ таҳия гардидаанд. Эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ бо асоснокии методологии таҳқиқот, истифодаи маҷмуи усулҳои назариявӣ ва эмпирӣ, таҳлили натиҷаҳои озмоишӣ ва коркарди омории онҳо таъмин шудааст. Натиҷаҳои бадастомада бо мақсад ва вазифаҳои таҳқиқ мувофиқат дошта, барои тақмили низоми омодаسازی омӯзгорони ояндаи забони англисӣ ва истифодаи самараноки матнҳои таълимӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ аҳаммияти назариявӣ ва амалӣ доранд.

Ҳаҷм ва сохтори диссертатсия. Диссертатсия аз муқаддима, тавсифи умумии таҳқиқот, се боб, хулосаҳо бо зербаҳшҳои «Натиҷаҳои асосии илмии диссертатсия» ва «Тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳо», инчунин аз номгӯи адабиёт иборат мебошад. Номгӯи адабиёт ду зербаҳшро дар бар мегирад: феҳристи сарчашмаҳои истифодашуда ва феҳристи интишороти илмии доктараб. Ҳаҷми умумии диссертатсия 193 саҳифаи матни компютериро ташкил дода, дар он 7 ҷадвал ва 7 расму диаграмма пешниҳод гардидааст. Рақамгузори ҷадвалҳо ва расмҳо пайдарҳам ва муттаҳид буда, рӯйхати адабиёт 153 номгӯиро фаро мегирад.

Дар муқаддима диссертант мубрами мавзӯ, дараҷаи таҳқиқи мавзӯ, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқ, равишҳои таҳқиқро баррасӣ намуда, инчунин нуқтаҳои асосии ба ҳимоя пешниҳодшаванда, нағзҳои илмии таҳқиқ, аҳаммияти назарӣ ва амалии таҳқиқ, дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ, мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ ва шахсии доктарабӣ дараҷаи илмиро дар таҳқиқи мавзӯ шарҳу тавзеҳ додааст.

Боби аввали диссертатсия, ки «Асосҳои назариявӣ ва методологии инкишофи тафаккур ва салоҳиятмандии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ» номгузорӣ шудааст, се фасро дар бар мегирад. Дар ин боб муаллиф асосҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқро таҳлил намуда, мафҳумҳои калидии таҳқиқотро шарҳ додааст.

Фасли якуми боби аввал «Моҳият, мазмун ва сохтори тафаккур ва салоҳияти касбӣ-педагогӣ ҳамчун падидаи психологӣ-педагогӣ» унвон дошта, дар он диссертант моҳияти мафҳумҳои «тафаккур», «салоҳияти касбӣ-педагогӣ» ва «салоҳиятмандӣ»-ро дар партави назарияҳои муосири педагогика ва психология таҳлил намуда, сохтор, ҷузъҳо ва нақши онҳоро дар омодаسازی омӯзгорони ояндаи забони англисӣ муайян кардааст.

Фасли дуюми боби мазкур «Равиши герменевтикӣ ҳамчун асоси методологии таҳқиқи рушди тафаккур ва салоҳияти касбӣ-педагогӣ» ном дошта, дар он муаллиф моҳият ва имкониятҳои равиши герменевтикро ҳамчун заминаи методологии рушди тафаккури касбӣ мавриди баррасӣ қарор

додааст. Дар фасл нақши тафсир, дарки амиқи матн ва ташаккули қобилияти таҳлилӣ дар оморасозии омӯзгорони оянда асоснок гардидааст.

Фасли сеюми боби аввал «Матни таълимӣ ҳамчун воситаи дидактикии рушди тафаккур ва салоҳиятмандии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ» номгузорӣ шуда, дар он имкониятҳои дидактикии матнҳои таълимӣ ҳамчун воситаи рушди тафаккур, малақаҳои таҳлилӣ, тафсири ва салоҳиятҳои касбии омӯзгорони оянда мавриди таҳлил қарор гирифтаанд. Муаллиф нақши матнҳои таълимиро дар ташаккули фаъолияти маърифатӣ ва касбии донишҷӯён бо далелҳои илмӣ асоснок намудааст.

Боби дууми диссертатсия, ки «Методика ва модели инкишофи тафаккур ва салоҳият тавассути кор бо матнҳои таълимӣ» ном дорад, аз се фасл иборат буда, ба масъалаҳои амалии ташаккули тафаккур ва салоҳиятмандии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ бахшида шудааст.

Фасли якуми боби дуум «Технологияҳои фаъолияти таҳқиқотӣ: усулҳо ва шаклҳои таҳлил, тафсир ва эҷоди матнҳои таълимӣ дар ташаккули салоҳиятмандии омӯзгорони забони англисӣ» ном дошта, дар он технологияҳои таълимӣ, усулҳои таҳлил ва тафсири матнҳои таълимӣ, инчунин роҳҳои ташкили фаъолияти таҳқиқотии донишҷӯён мавриди таҳлил қарор гирифтаанд.

Фасли дууми боби дуум «Имкониятҳои дидактикии матнҳои таълимӣ дар рушди тафаккур ва салоҳияти касбӣ-педагогии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ» унвон дошта, дар он муаллиф имкониятҳои таълимӣ ва тарбиявии матнҳои таълимиро таҳлил намуда, нақши онҳоро дар ташаккули салоҳиятҳои касбӣ, тафаккури интиқодӣ, таҳлилӣ ва эҷодии омӯзгорони оянда асоснок кардааст.

Фасли сеюми боби дуум «Амсилаи рушди тафаккур ва салоҳияти касбӣ дар асоси тафсири герменевтикии матни таълимӣ: сохтор, компонентҳо ва механизмҳои амалисозӣ» ном дошта, дар он модели пешниҳоднамудаи муаллиф муфасссал тавсиф гардида, ҷузъҳои таркибӣ, марҳилаҳои татбиқ ва механизмҳои амалисозии он аз нигоҳи илмӣ асоснок шудаанд.

Боби сеюми диссертатсия, ки «Ташкил ва натиҷаҳои таҳқиқоти таҷрибавӣ» номгузорӣ шудааст, ба масъалаҳои ташкили таҳқиқоти таҷрибавӣ, арзёбии натиҷаҳо ва санҷиши самаранокии модели пешниҳодшуда бахшида шудааст.

Фасли якуми боби сеюм «Методика ва марҳилаҳои таҳқиқоти таҷрибавӣ» буда, дар он мақсад, вазифаҳо, усулҳои таҳқиқ, марҳилаҳои гузаронидани таҷриба ва тартиби ташкили корҳои озмоишӣ муфасссал шарҳ дода шудаанд.

Фасли дуюми боби сеюм «Нишондиҳандаҳо, меъёрҳо ва сатҳҳои арзёбии рушди тафаккур ва салоҳияти касбии омӯзгорони оянда» ном дошта, дар он меъёрҳои арзёбӣ, нишондиҳандаҳо ва сатҳҳои ташаккули тафаккур ва салоҳиятмандии касбӣ муайян гардида, воситаҳои таҳлили онҳо пешниҳод шудаанд.

Фасли сеюми боби сеюм «Ташкили тадқиқоти таҷрибавӣ ва тавсифи базаи тадқиқот» унвон дошта, дар он хусусиятҳои гурӯҳҳои таҷрибавӣ ва назоратӣ, пойгоҳи таҳқиқот, чараёни татбиқи модели пешниҳодшуда ва натиҷаҳои бадастомада мавриди таҳлил қарор гирифтаанд. Муаллиф бо истифода аз таҳлили омӯри самаранокии методикаи пешниҳодшударо асоснок намуда, нишон додааст, ки татбиқи модели таҳияшуда ба рушди тафаккур ва салоҳиятмандии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ таъсири мусбат мерасонад.

Таҳлили муҳтавои бобҳои диссертатсия нишон медиҳад, ки муаллиф масъалаи интихобшударо пайдарпай, бо риояи мантиқи илмӣ ва дар асоси таҳлили назариявӣ натиҷаҳои таҳқиқоти таҷрибавӣ баррасӣ намуда, ба натиҷаҳои арзишмандии илмӣ ва амалии дорои аҳаммияти назариявӣ ва татбиқӣ ноил гардидааст.

Хулосаи диссертатсия натиҷаҳои асосии таҳқиқро ҷамъбаст намуда, аз муҳтавои бобҳо ва фаслҳои рисола маншаъ мегирад. Хулосаҳо бо мақсад ва вазифаҳои таҳқиқ мувофиқат дошта, бо забони илмӣ равшан, дақиқ ва мантиқӣ таҳия шудаанд.

Аҳаммияти назарӣ ва амалии диссертатсия. Аҳаммияти назарии диссертатсия дар он зоҳир мегардад, ки натиҷаҳои таҳқиқ метавонанд барои рушди назария ва методикаи таълими забонҳои хориҷӣ, тақмили асосҳои назариявӣ ва методологии ташаккули тафаккур ва салоҳиятмандии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ, инчунин густариши истифодаи равиши герменевтикӣ дар таҳқиқоти педагогӣ мавриди истифода қарор гиранд. Натиҷаҳои таҳқиқ метавонанд барои таҳияи таҳқиқоти минбаъдаи илмӣ дар самти рушди тафаккур, салоҳиятмандии касбӣ ва истифодаи матнҳои таълимӣ ҳамчун воситаи самараноки таълим заминаи илмӣ фароҳам оваранд.

Арзиши амалии таҳқиқ дар он ифода меёбад, ки натиҷаҳои он метавонанд дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ зимни омодакунии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ, таълими фанҳои «Методикаи таълими забони англисӣ», «Педагогика», «Психология», таҳияи барномаҳои таълимӣ, курсҳои махсус, дастурҳои таълимӣ ва тавсияҳои методӣ мавриди истифода қарор гиранд. Методика ва модели пешниҳоднамудаи муаллиф барои тақмили раванди таълим, рушди тафаккур ва баланд бардоштани салоҳиятмандии касбии омӯзгорони оянда аҳаммияти амалӣ доранд.

Нашри натиҷаҳои таҳқиқ аз рӯйи мавзуи диссертатсия. Коркарди илмии натиҷаҳои таҳқиқ ва наشري таълифоти илмии муаллиф ба талабот ва меъёрҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ мебошанд. Мақолаҳои илмии интишорнамудаи диссертант мазмуну муҳтавои асосии диссертатсияро инъикос намуда, натиҷаҳои асосии илмии таҳқиқро фаро мегиранд ва бо мавзуи таҳқиқ робитаи мустақим доранд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссия. Диссертатсия ва автореферати он мутобиқи талаботи Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия, автореферати диссертатсия ва дигар маводи илмӣ, инчунин талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия гардидаанд. Автореферати диссертатсия муҳтавои асосии рисоларо инъикос намуда, ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ гардидааст, ҷавобгӯ мебошад.

Эродҳо ва ҳолатҳои баҳсталаб доир ба диссертатсия. Дар баробари дастовардҳои илмии арзишманд, дар диссертатсия баъзе камбудҳои низ ба назар мерасанд, ки бартараф намудани онҳо сифати илмии рисоларо боз ҳам беҳтар мегардонад:

1. Дар баъзе мавридҳо мафҳумҳои «тафаккур», «салоҳият», «салоҳиятмандӣ» ва «салоҳияти касбӣ-педагогӣ» такроран шарҳ дода шудаанд. Барои пешгирии такрори мавод беҳтар мебуд, ки баъзе масъалаҳои назариявӣ ихтисортар пешниҳод карда мешуданд.

2. Дар фасли ба таҳқиқоти таҷрибавӣ бахшидашуда тавсифи тартиби татбиқи баъзе усулҳои таҷрибавӣ ва механизми истифодаи онҳо дар гурӯҳҳои таҷрибавӣ ва назоратӣ метавонист муфассалтар инъикос гардад.

3. Дар баъзе саҳифаҳои диссертатсия ҷумлаҳои тӯлонӣ ва аз ҷиҳати услуби илмӣ номукамал ба назар мерасанд, ки таҳрири онҳо сатҳи забонӣ ва услубии рисоларо беҳтар менамуд.

4. Дар рӯйхати адабиёти истифодашуда риояи ягонагии тарзи библиографӣ на ҳамеша мушоҳида мешавад. Беҳтар мебуд, ки ҳамаи сарчашмаҳо тибқи як меъёри ягонаи библиографӣ ба расмият дароварда мешуданд.

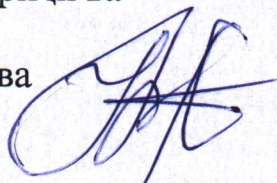
5. Дар матни диссертатсия баъзе ғалатҳои ҷузъии имлоӣ ва техникӣ ба назар мерасанд, ки ҳангоми таҳрири ниҳой бартараф намудани онҳо мувофиқи мақсад аст.

Бояд таъкид намуд, ки эродҳои зикршуда хусусияти тавсиявӣ дошта, ислоҳпазир мебошанд ва ба арзиши илмӣ, наwgонии натиҷаҳои таҳқиқ ва аҳаммияти назариявӣ амалии диссертатсия таъсири манфӣ намерасонанд.

Хулоса, диссертатсияи Сулаймонзода Нилуфар Сулаймон дар мавзуи «Методикаи ташаккули тафаккур ва салоҳиятмандии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ тавассути кор бо матнҳои таълимӣ» таҳқиқоти мустақили анҷомёфтаи илмӣ буда, ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад. Бо дарназардошти натиҷаҳои бадастомада ва аҳаммияти назариявӣю амалии таҳқиқ, Сулаймонзода Нилуфар Сулаймон барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3.5.9. Назария ва методикаи таълими забонҳои хориҷӣ (забони англисӣ) сазовор дониста мешавад.

Муқарризи расмӣ:

Доктори илмҳои педагогӣ,
профессори кафедраи забонҳои хориҷӣ ва
робитаҳои байнифарҳангӣ
Донишгоҳи байналмилалӣ сайёҳӣ ва
соҳибкорӣ Тоҷикистон

Умаров Абдурахмон
Саидахмадович

Суроға: 734055, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе,

хб. Борбад 48/5, Тел: +992938-94-16-89,

E-mail: abdurahmon45@mail.ru

Тасдиқ мекунам Умаров А. С.

Сардори райёсати кадр ва
корҳои махсус ДБССТ

Ҷураев Ш.Н.

10.08.2026 с.